

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

וכך גם באכילה, והרמב"ם שכתב שינה - היינו אפילו השינה, שהיא בשב ואל תעשה, וקל וחומר אכילה ושאר צרכי הגוף שבקום ועשה, מי שעושה אותם לשם שמים הרי הוא עוסק במצוה, וגם בשעה שעוסק בהם נחשב עוסק במצוות תלמוד תורה, כי הכל הכשר לתורה.

וכבר דיברנו פעם שזה דבר נפלא שגם כשאדם הולך לאכול הרי הוא מקיים הרבה מצוות, ראשית כשנוטל ידיו לאכילה הוא מקיים מצוות נטילת ידיים, ואחר כך מברך ברכה, אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על נטילת ידיים, וזוהי מצוה נוספת, שמברך ומודה להקב"ה על המצוה, ועל הקדושה שאנו מתקדשים בה, אשר קידשנו וציוונו, ואחר כך מברך המוציא, שזו עוד ברכה ועוד מצוה. ולהאמור הרי גם האכילה עצמה היא מצוה, אם כוונתו בה לשם שמים לצורך עבודת השם. וכך כל המעשים הם מצוות המוסיפות קדושה, שהאדם מתקדש בהם, ורק זה תלוי בכוונה, מה הכוונה ולשם מה הוא אוכל.

וכאמור על שלושה דברים העולם עומד והדבר הראשון הוא תורה, והיינו עסק התורה שיש בעולם, עם כל מה ששייך ונצרך לתורה.

ושמעתי מאמורי"ר זצ"ל בשם הגר"ח מוואלוז'ין זצ"ל שאמר אימתי יבוא המשיח? בזמן שהתורה נתפשט בכל העולם, שבכל העולם יהיה תורה, וכפי שיש היום תורה בארץ ישראל ובעוד מקומות רבים בעולם, ונתפשטה התורה אפילו להונג קונג, כפי ששמעתי שנתגלה לשם יהודי ולמד תורה עם יהודים מתושבי המקום, וכשכל העולם יתקדש בקדושת התורה אז יבוא המשיח, כשתתפשט התורה בכל העולם, וגם באמריקה הצפונית והדרומית ובכל מקום בעולם יהיה תורה, אז יתקדש העולם ואז תהיה הגאולה!

ועל שלושה דברים העולם עומד. על התורה כנ"ל, ועל העבודה היינו עבודת הקרבנות, ובזמננו אין לנו קרבנות, אבל יש לנו תפילה שהיא עבודה שבלב והיא כמו קרבנות, וזוהי עבודה, וגמילות חסדים היינו כפשוטו, מידות טובות בהנהגה ומעשים טובים בין אדם לחברו.

ואמרו 'העולם' עומד, והיינו לא רק כל העולם אלא גם כל האדם, שהאדם הוא גם כן עולם ונקרא 'עולם קטן' (נתחומא פקודי ג), ו'העולם עומד' פירושו ששלמות האדם עומדת ותלויה בשלושה דברים אלו, שאשר האדם עוסק בהם בשלמות לפי כוחותיו ועושה את כל מה שהוא יכול לעשות עם כל כוחותיו, זוהי שלמותו.

כוונת מצוה בעסק הפרנסה

ובאמת גם אדם שנצרך מפני מצבו לעסוק בפרנסה, הרי הוא נחשב בזה עוסק במצוה, כי בלי פרנסה מהיכן הוא יתקיים והאיך יקיים את כל המצוות, וצריך את צרכי הגוף לעצמו ולמשפחתו, ואמנם הוא עושה כן בשביל עצמו ובשביל משפחתו וזהו טבע האדם, אבל זה גם מצוה, ואם כוונתו לשם שמים מפני החיוב והמצוה שבוה, הוא עוסק במצוה.

ומצינו דבר כזה להלכה בשולחן ערוך (או"ח סימן ל"ח סעיף ח) שאדם עוסק בפרנסה ונקרא בזה עוסק במצוה, ומדובר שם לענין כותבי ומוכרי תשמישי קדושה: "כותבי תפילין ומוזוזות, הם ותגריהם ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמים, פטורים מנחת תפילין כל היום זולת בשעת קריאת שמע ותפילה". והרמ"א שם הוסיף "ואם היו צריכים לעשות מלאכתן בשעת קריאת שמע ותפילה אז פטורין מקריאת שמע ותפילה ותפילין, דכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת" וכו' עיין שם.

והיינו אף על פי שהם גם מתפרנסים ומרוויחים מזה, אבל הרי היו יכולים להתפרנס גם מדברים אחרים, ובחרו דווקא במקצוע הזה מפני המצוה וזיכוי הרבים שבוה, שרוצים לזכות את הרבים במצוה ובקדושה, וכיון שזוהי עיקר כוונתם, נקראים בזה עוסקים במצוה! **זוהי תלוי בכוונה, מה עיקר הכוונה**, כמו שמפורש במשנה ברורה שם (סי"ג כד) בשם מגן אברהם: "ודווקא אם עיקר כוונתם כדי להמציאן למכור לטובת צדיק להם, אבל אם עיקר כוונתם רק להשתכר לא מיקרי עוסק במצוה".

ומעשה שהיה עם מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שפעם היה בבית החולים יתל השומר' לומן קצר, יום אחד או פחות, והיו שם אנשי רפואה שטיפלו בו, ואחז המשגיח בידו של אחד מהם ואמר לו: תזכור שאתה עושה איתי חסד, ואתה כל היום עוסק במצוות חסד, ואם תחשוב על זה ותזכור את זה יהיו לך הרבה זכויות, ואמנם אתה גם מתפרנס מזה כי צריך פרנסה, אבל אתה גם עושה חסד עם אנשים והציבור צריך אותך, ואתה מהנה את הציבור, ואם תחשוב ותתכוון לכך - תזכה רבירב!

ופעם אמרתי כן לנהג מונית, שיחשוב שהוא כל הזמן עושה חסד וטובות לאנשים, כי הציבור צריך לכך והוא משרת את הציבור, ואמנם הוא מוכרח לקבל תשלום כיון שצריך פרנסה, אבל הוא עוזר לציבור ועושה חסד כל היום,

אשריך בעולם הזה - במיעוט תענוג

המסילת ישרים בפרק הראשון כתב שהאדם נברא כדי להתענג על השם, והביא כמה מאמרי חז"ל על זה, שלכך נברא האדם, להתענג על השם, והתענוג האמיתי הוא רק בעולם הבא, ששם זה התענוג האמיתי שעליו נאמר (ישעיה סד, ג) "עין לא ראתה אלוקים זולתך", וכמו שאמרו חז"ל (ברכות לד, ב) שאפילו הנביאים לא ידעו ולא היה להם מושג מה הם תענוגי העולם הבא, שהם תענוגים נצחיים הנמשכים ונמשכים בלי סוף.

אך מלבד התענוג בעולם הבא, יש תענוג גם בעולם הזה, וכמו שאמרו חז"ל (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה וכו' ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, והיינו שגם בעולם הזה יש אושר ותענוג, ועל ידי מה: על ידי מיעוט בתענוגים גשמיים! שזוהו אחד מהארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, וזה התנאי לזכות בתורה ולאשריך בעולם הזה - **במיעוט תענוג, זה עושה את ה'אשריך בעולם הזה'**, וכמו שמפורש בפרקי אבות שם שאמרו כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל, והיינו דווקא פת במלח.

ואמנם כמובן זה תלוי כל אחד לפי כוחו, ואין הכוונה למי שאינו יכול, אך מיעוט תענוג לפי כוחו זהו הדרך לאשריך בעולם הזה. וידוע שהיו גדולים צדיקים שהיו בולעים את האוכל בלי ללעוס, כדי שלא ליהנות ממנו, ובכך היה מיעוט תענוג כפי דרגתם, ואז אשריך בעולם הזה!

התענוג והטעם בלימוד התורה

ובמה האשריך? בתורה! שהתורה נותנת תענוג בעולם הזה, ומצינו שהתורה נמשלה לכל מיני טעמים ותענוגים, כגון מה שאמרו (ב"ק יז, א) אין מים אלא תורה שנאמר (ישעיה נה, א) הוי כל צמא לכו למים, והיינו כמו אדם שצמא, שהמים הם הדבר הכי טוב בשבילו, ואינו צריך שום משקה אחר עם מתיקות, ורק מים זה מחיה את הנפש מן הצימאון יותר מכל דבר אחר, כך לימוד התורה מחיה את נפש האדם.

ואחר כך המשיך הנביא ואמר "ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב", וזהו משל לטעמים נוספים שיש בתורה, ולאחר שאדם כבר הרווה את צימאונו במים, אז יש גם יין וחלב, שהם משקים עם טעם. ועוד נאמר על דברי תורה (תהלים יט, יא) "ומתוקים מדבש" - יותר מדבש, וכהנה יש כל מיני טעמים ותענוגי העולם הזה שהתורה נמשלה להם.

וכאמור הדרך לזה היא על ידי מיעוט תענוג, וכמו שאמר התנא פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, כמובן כל אחד לפי כוחו, וזוהי התנאי לתורה ולאשריך בעולם הזה, כפי שהזכרנו שמיעוט תענוג הוא מהדברים שהתורה נקנית בהם, וזה נגד השכל - אבל כך המציאות, שרק באופן זה אשריך בעולם הזה, **ומיעוט תענוג הוא התנאי לזכות לאשריך עם כל מיני הטעמים והתענוגים שיש בתורה**, וכנ"ל שנמשלה למים לאדם צמא, ולדבש ויין וחלב.

העולם עומד על עסק התורה

והנה אמרו חז"ל (אבות א, ב) על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, והדבר הראשון הוא תורה.

והברטנורא שם פירש "על התורה" - שאמרו לא קיבלו ישראל את התורה לא נבראו שמים וארץ, דכתיב (ירמיה לג, כח) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת (שבת פח, א). והיינו שמה שאמרו שהעולם עומד על התורה, הכוונה לקבלת התורה, שבזכות שקיבלו ישראל את התורה העולם קיים. אבל בתוספות י"ט שם כתב, כי 'תורה' הכוונה לא רק לקבלת התורה, אלא גם עסק התורה, כי העסק ולימוד התורה מחיה את העולם.

וכבר האריך בזה רבינו חיים מוואלוז'ין בנפש החיים (ש"ב פט"ז) "וכל חינות וקיומם של העולמות כולם, הוא רק על ידי התורה הקדושה כשישראל עוסקים בה, שהיא נהירו דכל עלמין ושמתא וחיותא דכלהון, ואילו היה העולם מקצהו ועד קצהו פנוי אף רגע אחד מעסק והתבוננות בתורה הקדושה, היו חוזרים כל העולמות לתוהו, כמו שאמרו ז"ל בשביל התורה שנקראת ראשית", והיינו שלו יצויר שהיה העולם רגע אחד בלי תורה, מיד היה נחרב העולם רחמנא לילצן. וכן כתב שם בשער ד' פ"א.

קיום מצוה גם בצרכי הגוף

וידוע ממרן החזון איש זצ"ל כי 'עסק' התורה היינו לא רק כשעוסקים בלימוד התורה ממש, אלא גם בשעה שאדם לא לומד אבל הוא ישן כדי שיהיה לו כוח ללמוד, ומי שישן לשם שמים עם כוונה כזו - כתוב ברמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שהשינה שלו היא 'עבודה למקום', ונקרא עובד השם בשנתו, ואם כן מי שהשינה שלו היא הכשר מצוה לתורה, גם השינה היא חלק מעסק התורה, ונקרא גם בשעת השינה עוסק במצוות תלמוד תורה.

והוא הבין ותפס את זה, ומצא חן בעיניו. ובאופן זה אדם יכול להיות כל הזמן עוסק במעשים טובים, והכל תלוי בכוונה!

אהבת הבריות בונה חורבות ירושלים

וכן מצינו שאמרו חז"ל (ברכות ו, ב) כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה את מחורבות ירושלים, וצריך ביאור מה הקשר בין שמחת חתן וכלה לחורבות ירושלים, ומדוע זה נחשב כאילו בנה.

והביאור הפשוט בזה, כי לשמח חתן וכלה הרי זה מעשים טובים מתוך מידות טובות ואהבת הבריות, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות אבל יד, א) שזה בכלל מצות ואהבת לרעהו כמון – לשמח חתן וכלה.

והרי חטא החורבן זה שנאת חנם וחוסר אהבת הבריות, כמו שאמרו חז"ל (יומא ט, ב) מקדש שני מפני מה חרב מפני שהייתה בו שנאת חנם, והיינו ההפך ממצות ואהבת לרעהו כמון, ואמנם אמרו בגמרא שם כי גם בדור החורבן היו עושים מצוות ומעשים טובים, אבל לא היה אהבת הבריות, והדוגמא והמשל לזה הוא המעשה עם קמצא ובר קמצא (גיטין נה, ב) – שלא היה היחיד בדורו אלא הוא דוגמא לשנאת חנם וחסרון המידות הטובות שהיה באותו הדור, ומחמת זה היה החורבן.

והחורבן נמשך עד היום מפני שלא תוקן החטא, כמו שאמרו (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו הוא חרבו, והיינו מפני שאם היה תיקון החטא כבר היה שוב נבנה בית המקדש, וכל מה שהחורבן נמשך זה בגלל שהחטא נמשך וחסר אהבת הבריות.

ולכן המשמח חתן וכלה, אם הוא עושה כן מתוך אהבת חסד ואהבת הבריות, כי הוא רוצה לשמח אותם, הרי הוא מקיים בזה מצות ואהבת לרעהו כמון, וזה תלוי בכוונה, שיהא עיקר כוונתו מצד החסד שבו, ואז הוא מתקן בזה את חטא החורבן ובונה חורבות ירושלים.

ואמרו כאילו בנה 'אחתי' מחורבות ירושלים, והיינו שלא נחשב כאילו בנה את כל החורבות אלא רק אחת מהם. והטעם בזה, כי אמנם מצידו הוא תיקן את חטא החורבן ויש לו אהבת הבריות, ומצידו כבר היה יכול בית המקדש להיבנות, אבל יש עוד ציבור גדול ולא לכולם יש אהבת הבריות, ואצל אחרים עדיין נמשך שנאת חנם וחוסר אהבת הבריות, והוא אמנם בונה 'חורבה אחת' שמתקן את החלק שלו, אבל יש עוד חורבות, שאחרים מחריבים, ומכל מקום הוא זוכה בזה שמתקן את חלקו, והוא כבר אינו אשם בחורבן.

העוסק בתורה לשמה נקרא רע אהוב

והנה שנינו באבות ריש פרק ששי "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, והיינו מלבד כל הדברים המפורשים בהמשך שם, יש עוד דברים הרבה שלא מפורש מה הם. "ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, ונקרא רע אהוב אוהב את המקום אוהב את הבריות" וכו'.

ויש לעיין אם מה שאמרו נקרא 'רע אהוב' זה שני דברים, שנקרא רע וגם אהוב, או שזה דבר אחד, והכוונה רע שהוא אהוב. ונראה שזה דבר אחד, כמו שמזכירים בשבע ברכות של חתן וכלה "שמח תשמח רעים האהובים", שזה דבר אחד – רעים האהובים, וכך גם כאן.

ועוד מזכירים בברכת חתן וכלה "אהבה ואחוה ושלוש ורעות", וכן מצינו בגמרא (ברכות יב, א) שבבית המקדש כשהיו מתחלפים המשמרות בכל שבוע, היה משמר היוצא מברך את המשמר הנכנס "מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין בניכם אהבה ואחוה ושלוש ורעות".

והם ארבעה עניינים: 'אהבה' היא גם כן מדרגה, שיש אהבת הבריות, ו'אחוה' זו עוד מדרגה, של אהבה יותר גדולה, כמו אחים, ו'שלוש' היינו שחיים בשלוש, בלי סכסוכים ומריבות ביניהם.

ו'רעות' זה דבר נוסף – שיש גם קשר של חברות, כי יתכן שיהיו אהבה ואחוה ושלוש, אבל אין רעות, והאחד לא מדבר עם השני, ואמנם הוא אוהב אותו, והוא גם כמו אח, וחיים בשלוש בלי מריבות, אבל אין רעות וחברות, כמו שמצוי לפעמים בשני שכנים, שאומרים 'שלוש-שלוש' והכל בצורה מכובדת, אבל אין קשר חברותי ביניהם. וזהו ענין רעות, אהבה של רעות.

עם תפילה זוכים למדרגות הגבוהות ביותר

והנה בהמשך הברכה מבקשים שמח תשמח רעים האהובים "כשמחך יצריך בגן עדן מקדם", והיינו שתהיה שמחה כמו השמחה של אדם הראשון שהיה יציר כפיו של הקב"ה, בגן עדן מקדם – לפני החטא!

והרי בשמחה של אדם הראשון, הקב"ה היה הושעבין המשמח את אדם הראשון ואת חוה (עירובין יח, ב), והם היו אז במדרגה ללא יצר הרע כלל, כמו שפירש רש"י בפסוק (בראשית ב, כה) ולא יתבוששו, ובדרגה כזו, עם שמחה שהקב"ה משמח, אין לשער את הקדושה והשמחה שהיו אז!

ובגודל קדושתו של אדם הראשון אמרו חז"ל (ויקרא רבה כ, ב) שעקבו היה מכה לגלגל חמה, ויש לפרש כי 'עקבו' היינו הדרגה הכי קטנה של אדם הראשון, היה מכה לגלגל חמה, ויגלגל חמה' כנראה הוא משל על בהירות האמונה. עד כדי כך הייתה דרגתו של אדם הראשון.

ומבקשים שמח תשמח רעים האהובים "כשמחך יצריך בגן עדן מקדם", וזו ברכה עם תפילה, שיזכו לשמחה כמו אדם הראשון בגן עדן לפני החטא. וצריך ביאור האידך זה שייך, וכי יתכן בזמן הזה לזכות למדרגה נשגבה כזו?

ובאמת היה פעם שזכו כלל ישראל למדרגה כזו, בשעת מתן תורה, כמו שאמרו חז"ל (שבת קמו, א) ישראל שעמדו לפני הר סיני פסקה זוהמתו, והיינו שאמרו את הקולות וברקים וענן כבד על ההר, ושמעו את קול השם מדבר, כמו שאמרו (מכות כד, א) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, אזי 'פסקה זוהמתו' ונתעלו למדרגת אדם הראשון קודם החטא.

ואם כן שייך שתהיה דרגה כזו, ורק אחר כך בחטא העגל ירדו מהמדרגה, כמו שאמרו (ע"ז ה, א) על הפסוק "אני אמרתי אלוקים אתם וגוי אכן כאדם תמותו", חיבלתם מעשיכם – אכן כאדם תמותו, ואז ירדו ממדרגתם, אבל במתן תורה היו בדרגת אדם הראשון לפני החטא.

וכן גם בזמן הזה, שייך תפילה על דרגה כזו! מפני שאמרו חז"ל (ברכות ג, א) על הפסוק "הרחב פיך ואמלאהו" שהוא בדברי תורה כתיב, והיינו שברוחניות הקב"ה אומר לאדם הרחב פיך – אם תבקש תקבל! וכבר הזכרנו מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בתפילה על רוחניות בדוק ומנוסה שהתפילה מועילה.

תפילה אמיתית כשהיא מתוך כאב

ויש להתבונן לפי זה, שהרי אנו מתפללים בכל יום שלוש פעמים על רוחניות, השינוי לתורתך, פתח לבי בתורתך, ואם כן מדוע אין אנו רואים שהתפילה עוזרת, ולמה אנו נשארים בדרגתנו ואיננו בדרגה יותר גבוהה.

התשובה לזה בהכרח היא, שהתפילה אינה תפילה כמו שצריך, כי צריכה להיות תפילה אמיתית, תפילה ובקשה מתוך כאב, שמרגישים שזה חסר וזה כואב, וכאב גם גורם לכבדות.

וידוע מעשים שהיו בצעירים ואפילו ילדים שהתפללו וביקשו בבכיות על מדרגתם בתורה, וכפי שמסופר על אחד שפעם היה בבית הכנסת בזמן שחשב שאין שם איש, ופתח את ארון הקודש ונכנס מאחורי הפרוכת, והתפלל שם בבכיות שהוא רוצה הצלחה בתורה, ובאמת הוא זכה לסייעתא דשמיא וקיבל הצלחה בתורה למעלה מן הטבע.

ומסופר גם על בנו של אותו אחד, שהיה בעל מדרגה, ומעשה שהיה פעם בזמן המלחמה שהוא היה בירושלים ליד הכותל, וראה שם אדם עצוב ללא מצב רוח, והלה אמר לו כי אביו ומשפחתו נשארו בחוץ לארץ והוא דואג לשלומם ואינו יודע מה נעשה איתם, והוא הרגיעו ואמר לו אגיד לך, ובתנאי שלא תספר זאת לאחרים כל עוד שאני חי, ואמר לו בדיוק היכן נמצא אביו ומה הוא עושה, ואחר כך נתברר שאכן כדבריו כך היה.

כזו מדרגה, שהוא היה בירושלים וידע מה נעשה במקומות רחוקים. זהו מעשה שהיה לפני שנים לא רבות, פה בארץ ישראל, ושמעתי זאת מאחד ששמע מבעל המעשה. והיא הדרגה שכתב בעל חובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג) "ויהיה במדרגה העליונה ממדרגות החסידים וכו' ויראה מאין עין וישמע מבלי אוזן וידבר בלי לשון וירגש בעניינים מבלי חושים", היינו שיש דרגה שאדם 'רואה' בלי עיניים, וגם בזמננו שייך לזכות למדרגה כזו.

וכאמור הדרך להגיע לכל המדרגות האלו היא על ידי תפילה, אבל התפילה צריכה להיות אמיתית, תפילה שכואב, ותפילה כזו באמת עוזרת.

ולכן רואים אצל גדולי ישראל מה שהם זכו על ידי תפילה, ולמשל הזכרנו היום בשנינו מדברי מרן הגרי"ז זצ"ל בתחילת הלכות נזירות שמפרש פשט בגמרא, וכל האחרונים נתקשו בפשט הגמרא, והוא אומר ומדמה דבר שלכאורה אינו מוכרח ומפרש בזה את הגמרא, וכיוון בזה להראש"י! שבתוספות הרא"ש בגיטין דף ע"ז מפורש אותם המלים ממש כדברי הגרי"ז, והוא לא ראה את הרא"ש, אך כיוון לדבריו ממש באותם המלים.

וכיצד זוכים לזה? עם תפילה!! ותפילתו של הגרי"ז כידוע הייתה בהתפשטות הגשמיים כמו שכתוב בשולחן ערוך (או"ח צח, א), וכבר סיפרנו איך שבשעת התפילה הוא לא שמע את מה שמדברים אליו, מתוך שהיה מרוכז ושקוע בתפילתו, וכל החושים הגשמיים היו בטלים בשעת התפילה, כמי שאין לו גוף, וכן מסופר על מרן החזון איש. וכן האריך בספר הכוזרי (מאמר שלישי פרק ה) איך ומה היא תפילה אמיתית, בהתפשטות הגשמיים.

ואם היינו מתפללים תפילה כזו, אזי באמת זה היה עוזר, אבל מי מתפלל כך ולמי זה כואב, וכי כל כך כואב לנו על דרגתנו בתורה והאם אנו בוכים על זה? וכך צריכה להיות התפילה, מתוך כאב ובקשה אמיתית!

וזהו מה שעלינו לדעת, שהכל תלוי בתפילה. ועם תפילה אפשר לזכות להרחב פיך ואמלאהו, וכפי שאמר רבי ישראל סלנטר שבדוק ומנוסה שהתפילה על רוחניות עוזרת. אבל צריכים שתהיה תפילה אמיתית. וצריכים סייעתא דשמיא וזכויות לזה. לזכות לדרגה של תורה אמיתית, ולעבודה שלב, ולאהבת הבריות שתהיה בשלמות, שזה גם כן דבר לא פשוט, וכבר אמר רבי עקיבא "ואהבת לרעהו כמון" זה כלל גדול בתורה (ירושלמי נדרים ט, ד), צריך סייעתא דשמיא עם זכויות לזה. יהי רצון שכולנו נזכה להגיע לדרגות האלה.

לעילוי נשמת האשה החשובה
מרת **מלכה שרה מוגילינסקי** ע"ה
ב"ר יהודה ז"ל
נלב"ע י"ז בתמוז תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת האברך החשוב
שנפטר בקיצור ימים
הרב **משה בן מרים** זללה"ה
תנצב"ה

מוקדש לזכות
ישעיה בן רויזא רבקה
לרפואה שלמה
בתוך שאר חולי ישראל

לע"נ הגאון הגדול גאב"ד שארית ישראל
רבי **חיים שאול קרליץ** זצוק"ל
בן מרן הגאון רבי מאיר זצוק"ל
במלאות עשרים שנה לפטירתו
ל תמוז תשס"א - תנצב"ה